

Світ відкритий для всіх

Інформаційно-методичні матеріали
на допомогу організації безбар'єрного
простору в бібліотеці

БЕЗБАР'ЄРНОСТЬ – ЦЕ ...

Світ відкритий для всіх: інформ.- метод. мат. на допомогу організації безбар'єрного простору в бібліотеці/ Департамент культури, національностей, релігій та охорони об'єктів культурної спадщини Одес. облдержадмін., Одес. обл. б-ка для юнацтва, Наук.-метод. від. ; [підгот.Т. М. Петелько; техн. ред. Т.О. Величко; відп. за вип. О. А.Чоловська]. – Одеса, 2024. – 10 с.

Методичний матеріал містить інформацію про нормативно-правові акти, посібники, освітні та методичні матеріали, досвід роботи бібліотек, які допоможуть при створенні безбар'єрного середовища в бібліотеках громад та при проведенні просвітницьких заходів про безбар'єрність з підлітками та молоддю.

Підготувала: Т. Петелько, головний методист НМВ

Відповідальна за випуск: О. Чоловська

Технічний редактор: Т. Величко

Національна стратегія зі створення безбар'єрного простору в Україні прийнята з ініціативи першої леді України Олени Зеленської і схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 р. № 366-р «Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року».

Безбар'єрне середовище – це простір необмежених можливостей, в якому немає місця дискримінації та враховуються інтереси кожного.

Про безбар'єрність сьогодні говорять активісти, політики, приймаються закони про безбар'єрні норми, знімаються сюжети новин та розповідають історії журналісти.

З початком повномасштабної війни проблема безбар'єрності стала надзвичайно актуальною. Тисячі українців отримали фізичні і психологічні травми внаслідок бойових дій, і зараз вчать життю в незвичній для себе реальності.

Публічні бібліотеки охоплюють всі напрямки, передбачені «Національною стратегією із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року». Саме бібліотеки створюють комфортне, доступне і безперешкодне фізичне та інформаційне середовище, в якому поважають та враховують особливості і потреби кожної людини. Бібліотечні працівники мають бути підготовленими до розмови з різними категоріями відвідувачів та проводити інформаційно - просвітницькі заходи на теми безбар'єрності. Особливу увагу сьогодні необхідно акцентувати на потребах наших захисників, їхніх сімей, вимушених переселенців.

Нормативно-правові акти.

Про забезпечення створення безбар'єрного простору в Україні [Електронний ресурс]: Указ Президента України № 533/2020. – Електронний текст. Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/5332020-35809> – Назва з екрана. – Укр. – Дата звернення: 15.07.2024.

Про внесення змін до деяких законів України про освіту щодо організації інклюзивного навчання [Електронний ресурс]: Закон України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1324-18#Text>. – Назва з екрана. – Укр. – Дата звернення: 22.07.2024.

Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю [Електронний ресурс].
Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text. – Назва з екрана. –
Укр.– Дата звернення: 22.07.2024.

Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року [Електронний ресурс]: Розпорядження від 14 квітня 2021 р. №366-р// Кабінет Міністрів України.

Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text>. – Назва з екрана. – Укр. – Дата звернення: 22.07.2024.

Про затвердження критеріїв доступності для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення приміщень, що надаються дільничним виборчим комісіям звичайних виборчих дільниць для організації їх роботи та проведення голосування [Електронний ресурс]: Постанова від 9 жовтня 2020 р. № 962// Кабінет Міністрів України.

Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-2020-%D0%BF#Text>. – Назва з екрана. – Укр. – Дата звернення: 22.07.2024.

Про затвердження плану заходів на 2023-2024 роки з реалізації Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року [Електронний ресурс]: Розпорядження від 25 квітня 2023 р. № 372-р// Кабінет Міністрів України.

Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/372-2023-%D1%80#Text>. – Назва з екрана. – Укр. – Дата звернення: 22.07.2024.

Про внесення змін до плану заходів на 2023-2024 роки з реалізації Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року [Електронний ресурс]: Розпорядження від 2 квітня 2024 р. № 297-р// Кабінет Міністрів України.

Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/297-2024-%D1%80#Text>. – Назва з екрана. – Укр. – Дата звернення: 22.07.2024.

Організатору роботи.

Першим джерелом, до якого ми радимо звернутися працівникам бібліотек – це «Довідник безбар'єрності» (Харків, 2022) - гід з коректного спілкування, у якому зафіксовані нові норми безбар'єрної мови. Він створений за ініціативою першої леді України Олени Зеленської у співпраці з ГО «Безбар'єрність», іншими громадськими організаціями, правозахисниками, психологами, українськими та міжнародними експертами, батьками, що виховують дітей з інвалідністю.

Проект вчить бачити в людях перш за все особистостей – унікальних, з різною зовнішністю та особливостями, статтю, віком, фізичними здібностями, але однакових у правах та можливостях.

Радимо ознайомитись з довідником для покращення вашої роботи з підлітками та молоддю та створення безбар'єрного середовища в публічних бібліотеках, а також популяризувати його серед населення громади.

Актуальна інформація та матеріали з теми знайдете на сайті ГО «Безбар'єрність»: <https://bbu.org.ua/> та сторінці ГО у фейсбук: <https://www.facebook.com/bbu.org.ua>.

Структура Довідника містить чотири розділи: «Складові безбар'єрності», «Правила мови», «Словник» та «Безбар'єрний календар».

Розділ «Складові безбар'єрності» простою та доступною мовою розкриває, що таке бар'єри, стереотипи, інклюзія, залучення, недискримінація, толерантність, прийняття, доступність, гендерна рівність, універсальний дизайн тощо.

У розділі «Правила мови» наведені та пояснені принципи безбар'єрної мови – мови, у якій відсутні слова, фрази, що демонструють упереджене, стереотипне або дискримінаційне ставлення до людини.

У розділі «Словник» зібрані поняття, які некоректно вживати стосовно різних людей. Тут пропонуються варіанти, як говорити правильно і пояснюється, чому саме так.

Розділ «Безбар'єрний календар» розповідає про важливі дати, визначні і пам'ятні дні, а також пояснює, як їх відзначати, у яких випадках привітання є недоречними.

Детальна інформація за посиланням: <https://bf.in.ua/>.

«Довідник безбар'єрності» має електронну версію, що регулярно збагачується актуальною інформацією. У вас також є можливість дописати сюди ще безліч пунктів.

Мультиформатне видання Довідника можна не лише читати, але й відчувати на дотик – зі шрифтом Брайля, конгревним тисненням та QR-кодами з перекладом українською жестовою мовою.

«Довідник безбар'єрності»: Що потрібно знати про нові суспільні норми. Режим доступу: <http://surl.li/zyjmev>. – Назва з екрана. – Укр. – Дата звернення: 15.07.2024.

Мультфільм про Довідник безбар'єрності. Режим доступу: <http://surl.li/hsuiuh>. – Назва з екрана. – Укр. – Дата звернення: 15.07.2024.

У межах ініціативи першої леді Олени Зеленської «Без бар'єрів» створено «**Гайд безбар'єрних подій**». При підготовці гайду використовувались матеріали з «**Довідника безбар'єрності**» та «**Альбому безбар'єрних рішень**».

«Гайд безбар'єрних подій» дає зрозумілі поради, як зробити будь-який захід – онлайн або офлайн – з повагою і (!) увагою до всіх його учасників.

«Гайд безбар'єрних подій» у форматі книги знайдете за посиланням: <https://lbbu.org.ua/gaid-bezbar-iernih>.

«Альбом безбар'єрних рішень» – це практичний посібник для проєктувальників та архітекторів публічного простору. Він пропонує нову філософію, яка не зводиться лише до фізичної доступності, а й спрямована на трансформацію у сприйнятті й ставленні до різних людей і їхніх потреб. Усім без виключення однаково буде зручно і комфортно.

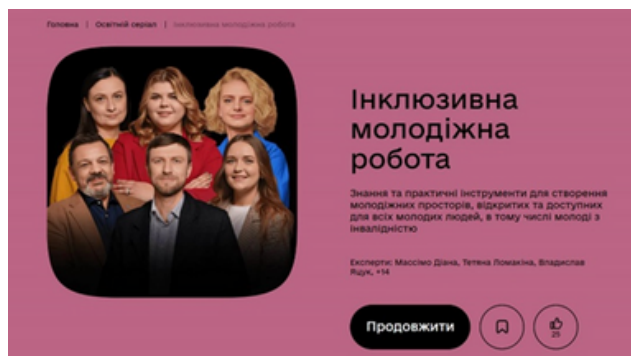
Завантажити посібник можна за посиланням: <http://surl.li/iukorc>

Яким має бути середовище без бар'єрів, як його вибудувати? Про це дізнаєтесь в освітньому курсі «**Безбар'єрна грамотність**», створеного Міністерством цифрової трансформації України. (8 відеосерій тривалістю 5 – 11 хвилин кожна):

Про що курс?

- що таке безбар'єрність
- що саме спричиняє бар'єри
- кого стосується безбар'єрність
- чому варто уникати стереотипів та упереджень
- чи готові українці долати бар'єри
- чому ми як суспільство потребуємо безбар'єрності
- чому безбар'єрність — це спільна справа

Безоплатно подивитися курс можна на порталі Дія. Цифрова освіта за посиланням: <https://osvita.dia.gov.ua/courses/barrier-free-literacy>.

Для всіх, хто працює з молоддю, корисно переглянути також освітній серіал «**Інклюзивна молодіжна робота**»: <http://surl.li/xxyter>.

Освітній серіал «Люди з досвідом війни. Гідність. Взаємодія» – це продовження розділу «Довідника безбар'єрності». Він навчить коректно та з повагою комунікувати з військовими, ветеранами та ветеранками. Ви дізнаєтеся, що відчуває людина після повернення додому? Як реагувати на чорний гумор ветерана про набуту інвалідність? Як вислухати людину, коли вона хоче виговоритися? Герої серіалу — військовослужбовці, які діляться досвідом комунікацій із цивільними.

Переглядайте серіал «Люди з досвідом війни. Гідність. Взаємодія» за посиланнями:

<http://surl.li/zqidtt>;

<http://surl.li/hvxijc>.

Перший епізод – про коректну лексику безбар'єрності, адже все починається зі слова: <http://surl.li/rihrdc>.

Створення безбар'єрного середовища в бібліотеці. Досвід роботи.

Бібліотеки повинні бути доступними для всіх груп населення, включаючи осіб із різними видами обмежень та потребами. Тому створення безбар'єрного середовища в бібліотеці – це важлива задача.

Протягом 2023-2024 року Міністерство культури та інформаційної політики спільно з Національною бібліотекою України імені Ярослава Мудрого провело низку комунікативних заходів для українських публічних бібліотек щодо політики безбар'єрності та недискримінації. Результатом цієї роботи стали методичні рекомендації.

Методичні рекомендації з питань створення безбар'єрного простору у публічній бібліотеці [Електронний ресурс].

Режим доступу: <https://profy.nlu.org.ua/file/2024/metod20.03.24.pdf>. – Назва з екрана. – Укр.– Дата звернення: 22.07.2024.

З'явилося багато прикладів безбар'єрних рішень бібліотек.

Безбар'єрність у бібліотеці (УБА, онлайн-зустріч) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://surl.li/haoryi> – Назва з екрана. –Укр. – Дата звернення: 18.07.2024.

Безбар'єрність у публічних бібліотеках України. Визначення стану та планування необхідних змін [Електронний ресурс]: Презентація //НБУ ім. Ярослава Мудрого. Режим доступу: <http://surl.li/legmxyy>. – Назва з екрана. –Укр. –Дата звернення: 18.07.2024.

Створення безбар'єрного середовища в бібліотеці[Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://loth.nlu.org.ua/?p=8242>. – Назва з екрана. – Укр. – Дата звернення: 15.07.2024.

Житомирська обласна бібліотека для дітей та юнацтва створила серію інформаційно-методичних рекомендацій «Бібліотека без бар'єрів – шлях до успішної України»:

Радимо ознайомитися: <https://www.libertyspace.org.ua/2023/12/15/23921/>.

Рекомендуємо також ознайомитися з матеріалами XIII Всеукраїнської онлайн-школи бібліотечного журналіста «Бібліотечний журналіст і безбар'єрність: розширюємо горизонти». Виступи, презентації та інша інформація за посиланнями: <http://surl.lilcgmypk>.

ХДНБ ім. В. Г. Короленка на своїй сторінці на youtube пропонує відео онлайн-школи:

<https://www.youtube.com/@MsAnngelina>

<http://surl.lilihhgra>

Матеріали від спікерів завантажуйте тут: <http://surl.lilijzuoc>.

Презентації учасників, які поділилися досвідом роботи за темою, тут:

<http://surl.lilaxyfww>;

<http://surl.lilikywmt>.

Тренінг «Інклюзивна бібліотека: з досвіду Рівненської ОУНБ» знайдете за посиланням: <http://surl.lilfzyqy>.

Публічні бібліотеки Одещини під час засідання круглого столу «Безбар'єрне середовище в публічній бібліотеці: комфорт для кожного» (08.06.2024 р.) також ділилися досвідом роботи з теми.

Виступи та презентації можна переглянути на сайті Одеської ОУНБ ім. М. Грушевського за посиланням: <https://www.youtube.com/@oounb.grushevsky>.

З матеріалами обласного онлайн-вебінару Одеської ОУНБ ім. М. Грушевського під назвою: «Безбар'єрність: досвід бібліотек Одещини» можна ознайомитися за посиланням: <http://surl.lilmenyzs>

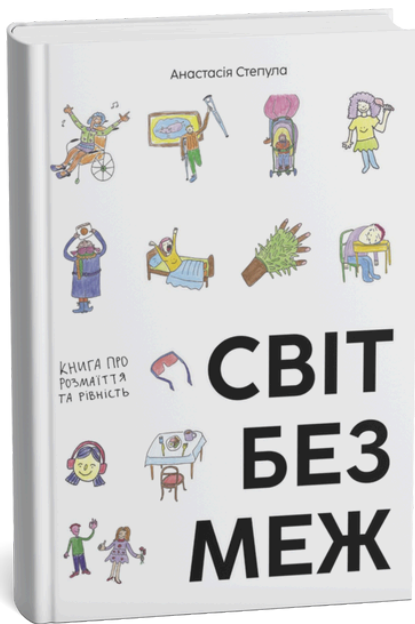
При плануванні роботи з теми радимо переглянути Плани заходів публічних бібліотек та освітянських закладів. Наприклад:

План заходів зі створення безбар'єрного простору на території Центральної бібліотеки ім. Т. Г. Шевченка для дітей м. Києва на 2024 рік за посиланням: <http://surl.lilbupmg>.

План заходів по безбар'єрності Задністрянського лицю Бурштинської міської ради Івано-Франківської області: <http://surl.lilrsjyzl>.

В роботі з читачами радимо використати книги та фільми.

Пропонуємо доступні у мережі.

«Світ без меж» (2021р.) — книга **Анастасії Степули**, авторки, громадської діячки. Книга доступно знайомить своїх читачів з інклюзивною складовою та у легкій формі розповідає про різноманіття, рівність й толерантне спілкування до інших. Видання допоможе пояснити дітям правила толерантної мови та порадить, як відповідати на незручні запитання щодо інклюзії. Також книга навчить будувати діалог, де дитина почувається на рівних зі старшими. Примірники книги вже потрапили в українські школи.

Цільова аудиторія книги — це передусім діти молодшого віку, проте її буде корисно прочитати і дорослим, оскільки тут йдеться про важливість взаємного діалогу.

Книгу можна безкоштовно завантажити на сайті проекту ГО «Без бар'єрів»: <http://surl.lilisyavyg>.

Марк Лівін – сценарист, сучасний український письменник, журналіст та блогер, лауреат літературних конкурсів, автор книги «**Рікі та дороги**» (2017р.). Це важлива і вкрай потрібна книжка про вміння приймати інакшість людей і про любов.

Чотирнадцятилітній Матвій, хлопчик із синдромом Асперґера, втікає до лісу, щоб знайти себе. Прагнучи порозумітися з власним «я», він розповідає про свої почуття, сім'ю, світ, який водночас розбився на друзки, як тарілка. І про неймовірного друга — рудого собаку із чорною лапкою, купою історій і специфічним почуттям гумору.

Презентацію книги «Рікі та дороги» Марка Лівіна можна переглянути за посиланнями:

<http://surl.lilikoldl;>

[http://surl.liliptdg.](http://surl.liliptdg;)

Читачам можна запропонувати для перегляду у бібліотечних кінозалах безліч проникливих історій про те, як люди з інвалідністю знаходять у собі сили любити, займатися творчістю, надихати людей навколо та цінувати кожну мить життя.

Безбар'єрні історії, які надихають: [http://surl.lilnyhgjm.](http://surl.lilnyhgjm;)

Підбірки художніх фільмів про людей з інвалідністю:

<http://surl.lilezzynj;>

<http://surl.li/yblkrn;>

[http://surl.lildcngrw.](http://surl.lildcngrw;)

Кожен з нас повинен подумати, що можна зробити вже зараз для того, щоб було комфортно нам, нащому оточенню і тим, хто від нас залежить.

Інформаційно-методичні матеріали на допомогу
організації безбар'єрного простору в бібліотеці

СВІТ ВІДКРИТИЙ ДЛЯ ВСІХ

Підготувала: Т. Петелько, головний методист НМВ

Відповідальна за випуск: О. Чоловська

Технічний редактор: Т. Величко

Одеська обласна бібліотека для юнацтва

м. Одеса, вул. Ак. Корольова, 46

Тел: (048) 747-22-42; +38(063) 440-37-85

<https://mayakovka.od.ua/>

Е-mail: oubim@ukr.net

oubim.nmv@gmail.com